

O. Petar Skarga D. I.

(1536. — 1612.)

Godine 1936. proslavio katolički poljski narod jubilej jednoga od najplemenitijih sinova svojih, najvećeg rodoljuba, zlatoustoga propovjednika riječi Božje, najslavnijeg govornika i proroka svoga, velikoga sluge Božjega, o. Petra Skarge, svećenika Družbe Isusove.

Kako je pojava o. Petra Skarge velika i znamenita ne samo za bratski katolički narod poljski, nego i za cijelu Crkvu katoličku, u koliko je Skarga bio odličan bogoslov, branitelj Crkve protiv svih tadanjih krivovjeraca, pisac mnogih dogmatsko-polemičkih, homiletičkih i ascetskih djela, veliki crkveni govornik, odlični promicatelj crkvenog jedinstva, pravedno je, da mu prigodom proslave 400 godišnjice rođenja i hrvatski narod prikloni pažnju.*

1. MLADOST

Petar Skarga Paweski rodio se godine 1536. u *Grojcu* nedaleko Varšave u Mazoviji, u nekadanjoj biskupiji poznanoj. Potiče iz siromašne građanske obitelji, od oca Mihajla i majke Ane rođene Światkowski. Vele da je pravo očevo prezime Paweski, a Skarga da je prišvarak, koji je Petrov djed dobio radi toga, što je neprestanim tužbama (skarga znači tužba ili žalba) dodijavao mazovskom knezu Ivanu.

* O Petru Skargi postoji cijela literatura, koja već svojom obilnošću pokazuje, da se radi o čovjeku neobičnih dimenzija. Navodimo samo:

Berga A.: »Pierre Skarga«. Paris 1916. Str. 374.

Cyrek Józef T. I.: »Ks. Piotr Skarga T. I.« Kraków 1936. Str. 127.

Grabowski Tadeusz Dr.: »Piotr Skarga na tle katolickej literatury religijnej«. Kraków. Akad. Um. 1913. Str. 637.

Haduch H. Ks. T. I.: »Skarga a cześć Marji.« »Skarga a Eucharystja«. »Skarga a kwestja społeczna«. Sodalis Marianus. 1912.

Otwinowski K. Ks. T. I.: »Dziela Ks. Skargi« Spis bibliograficzny. Kraków. Akad. Um. Str. 123.

Rychcicki M. (Dzieduszycki): »Piotr Skarga i jego wiek«. Kraków 1868. T. I. 465 str. T. II. str. 619.

Wojnar Kasper: »Żywot, dzieła i proroctwa Ks. Piotra Skargi. Warszawa 1936. Str. 143.

Imanje Skarginih roditelja bilo je nešto izvan mjesta, tako da je Petar svoje djetinjstvo i jedan dio mladosti proveo među pukom, koji se bavio obrađivanjem polja i obrtom i koji je imao polu seoske a polu građanske običaje. U rodnoj kući usisao je duboku i iskrenu pobožnost. Godine 1544. izgubi majku, a godine 1548. i oca. Prve nauke svršio je Petar u rodnom gradu Grojcu. Tu je polazio župnu školu, gdje je učio čitanje, pisanje, računanje, vjeronauk, pjevanje i latinsku gramatiku. Mladi Skarga odlikovao se iznad drugih pobožnošću i nadarenošću.

Svršivši grojecku školu pošao je kao 17 godišnji mladić u *Krakov* na Jagelonsku akademiju, koja je bila slavna nesa-
mo u Poljskoj nego i po svem svijetu. Krakovsku akademiju osnovao je god. 1334 Kazimir Veliki, posljednji od roda Pi-
jastovića, obnovio je i proširio kralj Vladislav Jagelonski g.
1400. zaslugom svoje plemenite i kreposne supruge kraljice
Hedvige, koja je na umoru krakovskoj akademiji ostavila
sve svoje dragocijenosti. U 15. vijeku vinula se akademija
do najvećeg cvata, tako da su u nju gnuli ne samo Poljaci,
nego i Česi, Mađari, Nijemci, pače i Talijani. Ta je slava po-
trajala još i u prvoj polovici 16. vijeka, kad je mladi Petar
Skarga došao u *Krakov*.

U prvoj polovici 16. stoljeća počele su se u cijeloj goto-
vo srednjoj i zapadnoj Evropi širiti vjerske novotarije: Lute-
ranizam, Calvinizam, Češka braća, Socinjijanizam. Ove krive
vjerske nauke našle su dosta pristaša i u Poljskoj, osobito
među magnatima, za kojima se povedoše mnogi plemići i
građani. Na sreću nauke ovih otpadnika od prave vjere nisu
našle pristupa u Jagelonsku akademiju. Tu su svi profesori
ostali odani pravoj vjeri, pa su u toj vjeri odgajali i svoje u-
čenike. Tako je Petar Skarga na akademiji u *Krakovu* usisao
dobar duh i odgojio se za budućega gorljivog i neustrašivog
bojovnika prave vjere.

Nakon dvije godine vanredno marljiva rada postigao je
Skarga stepen bakalaura na filozofskom odjelu i stekao
ljubav i povjerenje svojih pretpostavljenih. Mora da se odli-
kovao neobičnim sposobnostima, opsežnim znanjem i odlič-
nim vrlinama karaktera, kad ga je krakovska akademija kao
mladića od jedva 20 godina poslala za direktora župne škole
kod kolegijatske crkve sv. Ivana Krstitelja u *Varšavi*. U *Kra-
kovu* je — kako sam piše u životopisu sv. Ivana Kantskog —
željno slušao propovijedi vrsnih tadanjih govornika Sokolow-
skoga i Benedikta iz *Kožmina*, katedralnog propovjednika te

Ivana Leopolda, glasovitoga govornika i bibličiste (prvi izdao Sv. Pismo na poljskom jeziku i komentirao ga).

Neobične pedagoške sposobnosti i odlike karaktera svratile su na nj pozornost prvoga kraljevskog doglavnika, krakovskog kastelana Andrije Tenczyńskoga, koji ga na preporuku akademije pozove za odgojitelja svomu sinu. U ono vrijeme bili su dvorovi velikaša i državnih dignitaraca u neku ruku škole za javnu državnu upravu; zato je i mladi Skarga mnogo naučio za svoga trogodišnjeg boravka kod kastelana krakovskog, koji je bio tada prvi svjetovni dostojanstvenik državni iza kralja, to više što je s kastelanom i njegovim sinom dvije godine boravio u Beču, gdje je kastelan imao da rješava važne državne poslove s habsburškim dvorom Ferdinanda I. Tu je Skarga imao prilike da upozna širi svijet i da se uputi u državne poslove.

Kad je mladi Tenczyński nakon trogodišnjih nauka pod ravnanjem Skarginim prema tadanjem običaju otišao u inozemstvo, da upozna tuđe krajeve, zakone i običaje, Skarga se vratio u domovinu sa željom, da njoj žrtvuje svoje mlade sile i sposobnosti.

2. POZIV BOŽJI

U doba, kad je Skarga boravio u Beču, razlilo se krivo-vjerje poput poplave po cijeloj Poljskoj. Mnoge magnatske obitelji u Velikoj Poljskoj, Maloj Poljskoj i Litvi, kao Olešnicki, Firleji, Stadnicki, Górki, Radziwiłli i dr. poprimiše krive nauke vjerskih novotara. U zemlji nastala čudna pomutnja vjerskih pojmova. Tvorile se sved nove vjerske sekte. Razbilo se narodno jedinstvo u državi, društvu i obitelji. To je napunjalo strahom i nemirom srca svih onih, koji su ljubili pravu vjeru i svoju domovinu. Poljsko svećenstvo kao cjelina nije se moglo snaći u teškim prilikama niti je bilo pripravljeno na orijašku borbu s tolikim protivnicima. Zato je bilo potrebno stvarati posebne po izbor kadre poljskog svećenstva, znanstveno obrazovane i duboko religiozne, koji će se moći oprijeti tolikim neprijateljima; koji će bez straha izaći pred njih na javne dispute i koji će uzornim životom pobiti sve prigovore protivnika. U tu svrhu tražili su revni biskupi među omladinom izvanredne mladiće te ih poticali, da postanu svećenici, pravi reformatori. Nije stoga čudo što je i lavovski nadbiskup Pavao Tarlo bacio doskora pogled na mladoga Petra Skargu, koji je iz Beča došao u Lavov. Nije poznato, što je sklonulo Petra Skargu, da je iz Beča otišao u Lavov, a ne u mili svoj Krakov ili u Varšavu, gdje je u

blizini imao rodni kraj i gdje je tako lijepo djelovao. Skarga je rado poslušao savjet lavovskog nadbiskupa, pa je stupio u duhovni stalež. Bilo je to god. 1552. Već slijedeće godine primio je subđakonat. Potrebe Crkve bile su takove, te nije bilo vremena za dugi studij, trebalo je hitne pomoći. Uostalom Skarga je svršio na Jagelonskoj akademiji filozofiju, a usput se zanimao i za bogoslovske nauke, bio je izvanredno nadaren; usto je bio neobično pobožan i krepostan, vrstan pedagog i govornik od naravi. Nakon godinu dana primi svećenički red, i odmah časno ali i vrlo odgovorno mjesto propovjednika u lavovskoj katedrali. Osim u katedrali propovijedao je češće i u crkvi Majke Božje Sniježne.

Tako započe Skarga svoje svećeničko djelovanje u Lavovu. Glavno njegovo područje bila je propovijedaonica.

Propovijedi Petra Skarge privlačile su mase svijeta. Zlatousta njegova besjeda bila je sad blaga i mirna, uvjerljiva i dirljiva, sad jaka i snažna, potresna i silna poput praska grama, tako da je ganula i najtvrdja srca. Na njegove propovijedi grnuli su po tadanjem običaju ne samo katolici, nego i inovjerci: jedni iz radoznalosti, drugi, jer osjetiše izvjesni duševni nemir i grižnju savjesti, da li su na pravom putu, treći da nauku katoličkog propovjednika izvrgnu ruglu. Međutim nesamo da su se katolici i nestalni kršćani utvrđivali u svetoj vjeri, nego su se obraćali i nevjerni i inovjerni, pače i oni, koji su dolazili, da se rugaju njegovoj nauci. I tako se dogodilo, da su se u Lavovu zavedeni u masama vraćali natrag u krilo katoličke Crkve.

Ali mladi vojnik Kristov nije ostajao kod propovijedanja, nego je usto razvio veliku djelatnost djelotvorne ljubavi prema bližnjemu. Podupirao je bijedne i zapuštene, počinio bolnice i tamnice, kamo je nosio utjehu i smirenje. Obradovan blagotvornim djelovanjem mladoga svećenika imenuje nadbiskup lavovski Skargu kanonikom lavovskim, a njegov štitnik kaštelan Tenczyński daje mu kao kolator unosnu župu *Rohatyn*. Skarga se doskora odreče župe, da može nastaviti sveti svoj rad u Lavovu. Od svojih obilnih kaničkih dohodaka zadržao je za sebe samo najnužnije, a sve ostalo dijelio je među bijedne tražeći ih ne jedamput po zakucima i predgrađima i brinući se osobito za bolesne i za one siromahe, koji su se stidjeli prosjačiti. Naročito se skrbio za zločince, osuđene na smrt. Nastojao je ganuti njihova tvrda srca na pokoru, zasladiti posljednje trenutke njihova života, i nije ih ostavljao, sve dok nije nad njima izvršena

stroga osuda pravde, ma da mu je prisutnost kod smaknuća uzročila neizrecivu bol i muku.

Šest je godina potrajala tako gorljiva i sveta djelatnost mladoga kanonika, koji je u svojoj 29. godini postao i kancelar Prvostolnog Kaptola, pa je stoga imao i mnogo drugih upravnih briga. Nesamo da su se mnogi inovjerci pod njegovim uplivom vratili u krilo Crkve, nego su na katoličku vjeru prešli i mnogi Židovi i Tataři, koji su u vrijeme svojih najezda bili zarobljeni pa su stalno ostali u Poljskoj. Zlatousti propovjednik stekao je veliku ljubav i poštovanje nesamo svojih pretpostavljenih, nego i svih stanovnika lavovskih, a najviše onih bijednih i nesretnih, kojima je bio anđeo čuvar.

Glas o njegovoj rječitosti proširio se već daleko po Poljskoj. Kad je god. 1565. pošao u *Krakov*, da ondje u ime Prvostolnog Kaptola lavovskog pozdravi nasljednika lavovskog nadbiskupa Pavla Tarla, Stanislava Słomowskoga, izrekao je pred magnatima i crkvenim dostojanstvenicima tako sjajan govor, te ga već tada poznanski kanonik i propovjednik B. Herbest broji među najveće govornike Poljske.

Slijedeće godine ostavlja Skarga po želji nadbiskupa Lavov, te odlazi u *Gorliczyn*, da učvrsti u vjeri i da na dobru smrt pripravi Ivana Kristofa Tarnowskog, kaštelana vojske, jedinog potomka velikog hetmana. Kod njega ostaje do njegove blaže smrti, gotovo godinu dana. Nije to bilo bez značenja za njegov kasniji rad. Udova pokojnikova, Sofija Tarnowska bila je zahvalna Skargi pa je kasnije finansirala mnoga Skargina poduzeća. Tako je nakon pet godina Sofija Tarnowska na poticaj Skargin osnovala isusovački kolegij u Jaroslavu. Nekako u isto vrijeme obratio je Skarga suprugu vojvode Sieniawskog, Katarinu, kćerku kneza Radziwiłła. Nakon smrti Ivana Tarnowskoga vratio se Skarga u Lavov, da nastavi svoj blagotvorni rad kao kaptolski kancelar, kao katedralni propovjednik, kao veliki socijalni radnik i otac sirotinje.

Nu iznenada nadvi se velika žalost i bol nad sve stanovnike »lavljega« grada. Godine naime 1568. pronesla se najednom vijest, da sveti svećenik ostavlja zauvijek grad i da polazi u red. I bilo je to istina. Petar Skarga ostavio je svoj lijep položaj i svoje krasno djelovanje i stupi u red Isusovački. Kako se to zbilo?

3. U DRUŽBI ISUSOVOJ

Tužno stanje katoličke Crkve u Poljskoj napunijalo je srce revnog svećenika Petra Skarge velikom bolju. Unatoč svoje apostolske gorljivosti, morao je gledati, gdje nova vjera

otpalog monaha Martina Lutera kida cijele pokrajine nesamo u zapadnoj Evropi, nego i u Poljskoj. Tko da zaustavi taj ludi i bezumni val novotarija? Kao blaga zraka bolje budućnosti zasjala je pred očima Skarge, koji je budno pratio sve događaje u svijetu, zvijezda novo osnovanog reda Družbe Isusove. Začetnik toga novog reda, španjolski vitez Ignacije Lojolski, dao je tim redom god. 1540. Rimskom Prvoprijestolniku i cijeloj Crkvi katoličkoj elitnu vojsku boraca, znanjem osposobljenih baš zato, da se bore protiv krivovjeraca onoga vremena.

Skarga je imao prilike upoznati Isusovce u Beču, gdje se njihov mladi kolegij već takmičio sa slavnom univerzom. Godinu dana iza njegova posvećenja dođoše prvi Isusovci i u Poljsku. Stanislav naime Hosius, slavni biskup warminski i kardinal, jedan od predsjednika tridentskog sabora, upoznao je u Tridentu dva odlična člana toga reda o. Layneza i o. Salmerona. Čim se svršio tridentski sabor, pozvao je kardinal Hosius 11 članova Družbe Isusove, da mu pomognu provoditi zaključke sabora tridentskoga u biskupiji, pa im preda neke zavode u Braunsbergu, biskupije Ermstadt, koji još do danas postoje (Lyceum Hosianum, katolička gimnazija i bogoslovsko sjemenište). Odatle se Isusovci pomalo raširiše dalje po Njemačkoj i Poljskoj. U Poljskoj dođoše najprije u Pultusk dijeceze Plock, kamo ih pozove biskup Nostowski g. 1565.

Gledajući plodni rad Isusovačkog reda zaželi plemeniti i revnosni Skarga, da u nj stupi, da može svoje sile predati stvari Božjoj ne samo u jednom gradu, nego gdje god je to potrebno. Htio je postati vojnik Kristov u tada najbolje organizovanoj vojsci Kristovoj.

Svoju je želju pred drugima krio, pa se tek slučajno ima pripisati, da ju je gotovo iznenada proveo u djelo. Jednoga dana dođe k njemu kao k svome ispovjedniku Šimun Wysocki, bogoslov subdakon, da ga pita za savjet, u koji bi red stupio, jer da želi stupiti u samostan. Nakon nekoga promišljanja svjetuje Skarga Wysockomu, neka stupi u novo osnovani red Isusovaca. Pošto je Wysocki zahvalio na savjetu i otišao, počne sam Skarga razmišljati o svom savjetu. I taknut milošću Božjom odluči također stupiti u Družbu Isusovu, da se uzgoji za još revnijega vojnika i borca Kristova. Kad se sutradan Wysocki došao oprostiti od svog ispovjednika, reče mu Skarga, neka se ne oprašta, jer mu je odlučio biti drug na novom putu života.

Kad se Skarga obratio na nadbiskupa Stanislava Słomowskog, da ga riješi od dužnosti katedralnog propovjednika, ovaj nije s početka htio ni čuti; kasnije popusti, ali samo na godinu dana. Skarga se nije nikomu odao, da želi stupiti u red bojeći se, da bi ga zadržavali. U katedrali bude postavljen kao njegov zamjenik Dominikanac Luka iz Lavova, dotadanji njegov takmac u retorici.

Koncem listopada 1568. ostavi Skarga s Wysockim Lavov, te zaputi u Rim. Pod izlikom da se oprost, navrati se Petar Skarga u *Gródek* k podolskom vojvodi i velikom hetmanu Nikoli Mieleckomu, s kojim je bio poznat valjda kroz Tarnowskoga. Ponosni taj magnat otpao je od katoličke vjere, pa je bila pogibelj, da će cijelo Podolje otpasti od vjere, to više, što je i učena supruga njegova Elizabeta pristajala uz bludnje. Elizabeta Mielecka bila je kćerka kneza Nikole Radziwiłła Crnoga, kancelara i vojvode od Vilna, glasovitog zaštitnika krivovjeraca u Litvi. Odgojena je bila u kalvinizmu i od najmlađih godina izvježbana u religioznim disputama. Čitajući Sveto Pismo na latinskom, grčkom i hebrejskom jeziku došla je do take zablude, da je od kalvinizma pala u arijanizam, a na koncu postala židovka. Mielecki primio je Skargu vrlo neuljudno, te se silno ražestio, kad mu je Skarga apostolskom slobodom dokazivao zablude krivovjerja. Otpustio ga je nemilostivo, pače je za njim poslao svoje sluge, da ga s lančanoga mosta sunovrate u jamu. Međutim se sluge nisu ufali dići ruke na slugu Božjega, a i sam se vojvoda doskora osvijestio, pa je po tekliću poslao pobožnomu svećeniku list, u kojem ga moli za oprostjenje i šalje mu 100 dukata za put. Skarga ne primi novca, vojvodi odgovori, da se nije uvrijedio, pa ga ponovno moli, neka razmišlja o njegovim riječima. Ovaj slučaj nije ostao bez dobrih posljedica. Prvo iza toga vrati se vojvoda sa ženom u krilo katoličke Crkve, pa je ostao do smrti gorljivim katolikom i velikim prijateljem Isusovaca, a naročito Skarge. U vrijeme rata s Moskvom čitao je u taboru »Živote svetaca« od Petra Skarge, koji je baš njemu prikazao drugu knjigu.

U *Jaroslavu* posieti Skarga Sofiju Tarnowsku, udovu iza Ivana Krištofa Tarnowskoga, koga je prije 2 godine mučena vierskim sumnjama na samrti ukrijepio u vieri i providio sakramentima umirućih. Iz Jaroslava krenuo je Skarga sa svojim drugom preko dragoga si Krakova i preko Beča prema vječnomu Gradu. U *Beču* se zadržao nekoliko dana kod papinskog nuncija za Poljsku kardinala Commendonija.

Kako je Lavov žalio za Skargom, svjedoči list Nikole Gelazyna, doktora prava, jednog od najuglednijih građana lavovskih, upravljen kardinalu Commendoniju, koji se baš tada bavio poslovno u Beču. U ime lavovske katedrale i u ime cijeloga grada zaklinje on kardinala: »Vrati nam ga iz Rima, ili što bismo još voljeli, vrati nam ga s puta!«

Skarga prisprije u Rim koncem siječnja 1569., pa se brzo prijavi generalu Isusovačkog reda o. Franji Borgiji, koji ga primi. Svoj novicijat započne Skarga dne 2. veljače u zavodu sv. Andrije na Kvirinalu, gdje je prije po godine svetom smrću umro njegov zemljak sv. Stanislav Kostka. Rektor i ispovjednik Skargin bio je o. Pedro de Ribadeneira, jedan od prvih drugova i učenika sv. Ignacija. Već nakon jedne godine novicijata bude pripušten bogoslovskim naukama, a god. 1570. imenova ga papa Pijo V. velikim penitencijarom u crkvi sv. Petra, poglavito za penitente poljske narodnosti. Znak, kako je Skarga u kratko vrijeme bio u Rimu radi svojih odličnih sposobnosti i kreposti zapažen i cijenjen.

Kako saznajemo iz listova Skarginih, u Rimu je imao kao drugove nekadanje drugove sv. Stanislava Kostke: slavnog papinskog doktora na tridentskom saboru Franju Turyana, koji je naukom svojom i djelima bio svetoj Crkvi rimskoj slava i obrana; onda svećenika Stanislava Warszewickoga, koji je poput Skarge napustio svijet i sjajnu karijeru, te stupio u red isusovački i prvi na latinskom jeziku opisao život sv. Stanislava Kostke; nadalje velike učenjake Franju Leonija i Jeronima Olavija, kojima je Papa povjerio pregledbu Gracianovih dekreta. U redu je imao druga i o. Rudolfa Akvaviva, nećaka čuvenoga generala reda, mučenika Počieša u Indiji. U Rimu je Skarga imao i vrsne profesore. Osobita se važnost polagala na studij sv. Pisma, i to ne toliko teoretičan studij, nego praktičan, na pobijanje krivovjerskih nauka i na propovijedanje riječi Božje.

Nakon druge godine rimskog boravka položi Skarga jednostavne redovničke zavjete u Družbi Isusovoj pa se kao naoružan i osposobljen vojnici po određenju svojih nadlavlara vrati u Poljsku. A doista nije teško u vječnom gradu naoružati srce i um štitom vjere i znanosti kršćanske. Tamo su slavne one katakombe, gdje su se preko trista godina morali kriti prvi kršćani, i gdje se nalaze njihovi sveti grobovi. Tamo su ruševine golemoga Koloseja, gdje su poganski carevi bacali kršćane pred divlju zvjerad. Tamo su u nebrojenim prekrasnim hramovima tjelesa svetih mučenika, koji su

krvlju svojom svjedočili za istinu. Tamo je na koncu pećina Petrova, na kojoj počiva divna zgrada katoličke Crkve. Tu, u vječnom gradu, može svaki tko hoće, da se naoruža za neustrašivog vojnika i borca Kristova!

Vrativši se u domovinu bio je od poglavara namješten za profesora isusovačkog kolegija u *Puštusku* (nedaleko na sjever od Varšave) i za propovjednika u njihovoj crkvi. Onamo je prispio 9. lipnja 1571. Kad je u Puštusku buknila zarazna bolest poče Skarga po volji svojih poglavara koncem listopada iste godine u *Lavov*, gdje je ostao šest tjedana na neizmjernu radost građana. — Navala publike na njegove propovijedi bila je tolika, da je svake nedjelje i svakog blagdana morao u katedrali izreći dva govora. U Lavovu pripremao je teren za osnutak isusovačkog kolegija. Razumije se, da je njegov odlazak bio opet popraćen žalošću i suzama. Kad je Skarga s drugom odlazio, ljudi su im u kola bacali srebrnjake, pače i pune kese darujući to za njihove potrebe. Iz Lavova pošao je o. Skarga u *Jaroslav*, gdje je udova Sofija Tarnowska na njegov poticaj odlučila osnovati isusovački kolegij sa školama.

Ovršivši povoljno taj posao poče na molbu papinskog nuncija Vincencija Porticija u *Varšavu*, da za vrijeme saborovanja drži propovijedi u crkvi sv. Ivana Krstitelja. Tu se upoznao s mnogim državnim i crkvenim dostojanstvenicima, stekao priznanje i uplivna poznanstva. Osobito se proslavio propovjedu na Svijećnicu, koju je održao pred mnogo crkvenih knezova i senatora. U ožujku god. 1572. vraća se u *Puštusk*, da nastavi rad, koji je bio prekinuo radi kužne bolesti i odljednog odsustva. Tu ostaje do srpnja. Kad je dne 7. srpnja 1572. umro kralj Sigismund August u Knyszynju na Podlesju, poče Skarga na poziv papinskog nuncija zajedno s njim u *Plock*, da utješi Anu Jagelonsku, kraljevu sestru. Na dvoru je držao propovijedi pred brojnim i odličnim kraljičnim gostima, obratio je nekoliko uplivnih heretika, te je održao konferencije za svećenstvo.

Smrću posljednjeg Jagelovića kralja Sigismunda II. Augusta (1548—1572) završava se jedna slavna epoha poljske povijesti. Poput svoega oca Sigismunda I. zvanoga Starog brinuo se Sigismund August II. mnogo za dobro i blagostanje svojega kraljevstva. Najveće je njegovo djelo tako zvana lublinska unija, kojom se dne 1. srpnja 1569. konačno i svečano združila Poljska, Litva i Ukrajina u jednu državu. Po toj uniji čine kraljevina Poljska i velika kneževina Litva jednu nerazdjelnu državu pod jednim kraljem, biranim na zajed-

ničkom sejm, te imaju jedan novac. Volin, Ukrajina, Podlesje i Kraljevska Pruska pripadaju pod kraljevinu, dok su Inflanti (dio današnje Estonske) zajedničko vlasništvo kraljevine Poljske i kneževine Litve. Litva će imati svoje urede, svoje financije i svoju vojsku. Jezik i vjera svakomu je narodu zajamčena. Usljed ove unije podigla se Poljska tako, te su procvale znanosti i umjetnosti. Što više i druge manje države dragovoljno su sada pristupile u sklop Poljske kao Moldavija, Vlaška i Besarabija, barem kao lenske zemlje. Tako je vlast poljska sezala od Baltičkog do Crnoga mora.

Drugo veliko djelo pokojnoga kralja bilo je, što je ostavši vjeran svojoj katoličkoj vjeri prihvatio knjigu dekreta, stvorenih na saboru tridentskom. Sigismund August primio je svečanim načinom tu knjigu iz ruku papinskog nuncija Commendonija. Primjer kraljev dobro je djelovao na narod, pa se tomu kao i apostolskoj djelatnosti svećenstva, naročito kardinala Stanislava Hozija i o. Petra Skarge, ima pripisati, što se pomalo poljski narod vratio k jedinstvu Crkve katoličke.

Nije stoga čudo, što je cijeli narod žalio za prerano umrlim kraljem, a nada sve njegova sestra kraljevna Ana Jagelonska. Skarga je rastuženu kraljevnju utješio i anđeoskom svojom rječitošću duševno ojačio. *Dr. Kamilo Dočkał.*

BILJEŠKE.

O SVJETSKOM POLOŽAJU

Privredni život ima svoj ciklus pada i porasta. Sudeći prema podacima Društva Naroda sada se nalazimo u porastu.* Za g. 1932. bilo je 25—30 milijuna neuposlenih radnika, a svršetkom 1935. samo 18—20 milijuna (za 7 do 10 milijuna manje). Poljoprivredni su proizvodi porasli u Evropi, Africi, Australiji i Novoj Zelandiji. Izuzeti treba Sjevernu Ameriku, koja je u opadanju od g. 1933. radi sve to manje obrađivanog zemljišta i slabih usjeva. Jednako se pridigla industrija, osobito u Sjevernoj Americi i Engleskoj, koje proširuju sve više svoj izvoz po Južnoj Americi. Austrija, Njemačka, Češka ustrajno bilježe sve veći indeks proizvodnje i ekspanzivnosti, isto Rusija. Francuska je u listopadu 1936. devalvirala svoj franak u želji, da joj poraste industrija; u istu je svrhu kao i Švicarska i Nizozemska udarila jaču carinu na uvoz. Njemačka se i Italija bacile na gradnju cesta i stvaranje vojničkih sprava, pa se tako i time smanjio broj neuposlenih osoba. Industrija se u Japanu također podigla.

* Cfr. Revue de la situation économique mondiale, Soc. des Nations 1936.